

MODELE

La București, se știe, profesorul Manolescu conducea un cenacul de tineri, care se întâlneau, săptămânal, în fiecare luni, într-o săliță dosnică la Casa studenților de lângă Operă. Din aceste întâlniri, oprite samavolnic de „municipiul de partid”, a răsărit ca o floare exotică, culegerea de versuri *Aer cu diamante*, publicată la aparent libera Editură Litera, *au compte d'auteur*, cu bani strânși din chetă, semnată de patru tineri mușchetari ai poeziei: Traian T. Coșovei, Mircea Cărtărescu, Ion Stratan și Florin Iaru. Din acest cenacul, grup sau grupuri s-a iscat apoi, după revoluție, cunoscuta și imperioasa generație optzeci, după un fel de modă lansată de Laurențiu Ulici, a promoțiilor literare sau chiar a generațiilor.

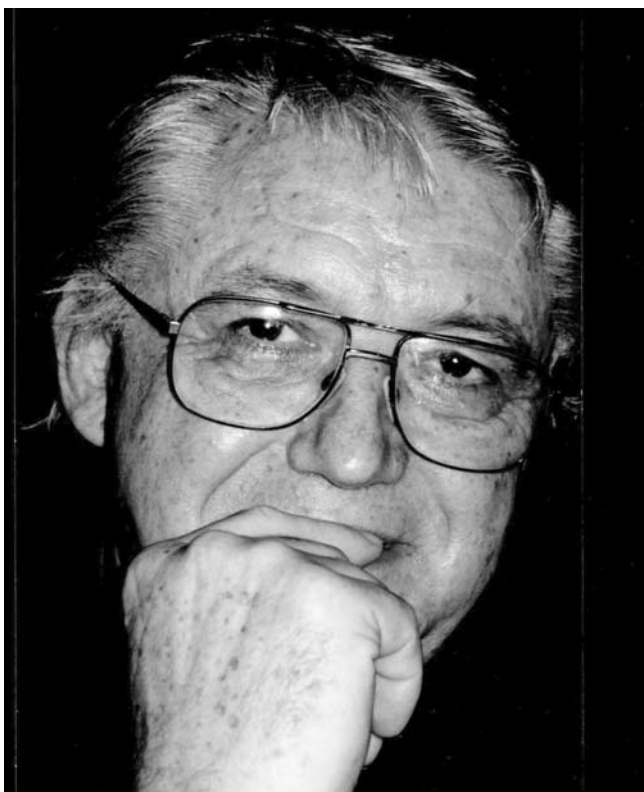
Foarte cunoscut în anii șaptezeci-optzeci a fost și grupul de la Păltiniș, numit astfel, deoarece mentorul lor, profesorul C. Noica (ce îndurase ani mulți de pușcărie politică și de marginalitate forțată la Câmpulung), a primit oarecum încuviințarea forurilor de a locui în frumoasa stațiune de munte de lângă Sibiu, și de a primi lume, ajutat se pare și de episcopul ortodox Plămădeală, care apoi l-a și înmormântat. Aici, la Păltiniș, veneau, acceptați de benevolența maestrului, fel de fel de scriitori, din diverse grupări literare și literar-politice, de la Paul Anghel la Dinu Săraru sau Adrian Păunescu etc. Cel care a făcut cu adevărat faima locului și a filosofului Noica însuși, ce publicase deja câteva cărți de filosofie în linie heideggeriană, a fost tânărul Gabriel Liiceanu și cartea lui *Jurnalul de la Păltiniș*. Scrisă cu nerv și recunoscută de maestru ca fiind conformă cu discuțiile și teme pe care acesta le aborda cu tinerii Andrei Pleșu, G. Liiceanu și Sorin Vieru, pe care îi școlea în greacă și în filosofie romantică, idealistă, germană, interzisă în școli. Cartea lui Liiceanu a fost vag atacată de unele reviste, dar a avut un redutabil impact în conștiința scriitorilor, și nu numai. Iar autorului cărții, G. Liiceanu, care în ochii lui Noica se pregătea să devină un filosof al limitelor, i-a plăcut atât de mult acest mod de a face literatură... prin jurnale și false memorii, încât a mai scos o carte, *Epistolarul*, o culegere de scrisori pe care le-a primit autorul, Liiceanu, în rezonanță la opul citat mai sus. Și această carte, această culegere de scrisori mai exact, semnate de nume prestigioase, aflate în puncte diferite, uneori contrastante ale eșichierului literar-politic, a avut succes; eu însumi, entuziasmat, am trimis de la Paris unde mă aflam, un studiu de susținere a ei, publicat de Ioaniche Olteanu în revista *Viața românească* (drept care a fost brutal îndepărtat de la conducerea revistei). Autorul, Liiceanu, mi-a mulțumit într-o scrisoare caldă, emoționantă, iar eu, aflat în îndepărtata capitală orgolioasă a Franței, publicând acolo câteva romane la o bună editură, am fost bucuros să pun umărul la ceea ce se putea numi, măcar cu o jumătate de gură, rezistența prin cultură.

Din școala filosofică a lui Noica, cum vedem azi, nu s-a ales mare lucru, ucenicii săi, citați mai sus, tineri cu splendide valențe culturale și creative, au părăsit, după revoluție, în libertate socială, vechile proiecte filosofice care îl făceau să viseze pe bătrânul gânditor, el însuși fost ucenic la școala lui Nae Ionescu, prieten, printre alții, cu Cioran, cu care coresponda chiar și „deasupra” cortinei de fier.

Eu însumi, în anii șaptezeci și optzeci când mai veneam cu regularitate în țară, am visat la o școală a romanului românesc; primeam în apartamentul meu, unde aveau loc lungi, adeseori noptatice discuții, pe tinerii candidați la roman, care se numeau Mircea Săndulescu, Stelian Tănase, Florin Sicoie, Ioan Groșan, Ioan Buduca, eseist, și alți câțiva, puțini de altfel. Nici aceștia nu au continuat după revoluție visul de romancier, talazurile puternice ale libertății și alte ispite, apărute aproape brutal la orizontul „posibilului” unui tânăr și înzestrat scriitor, atunci, la începutul deceniului nouă, au

făcut iute caduce speranțele și construcția noastră, tehnică și tematică de multe nopți aprinse, post-romantice.

Afirmam că, după succesul indeniabil al *Jurnalului de la Păltiniș*, Liiceanu, probabil fermecat de audiența nesperată, dar și de tipul cărții, de genul oarecum hibrid al unui fals jurnal, a mai publicat una, iar după revoluție când prietenul său, ministru al culturii pe atunci, i-a încredințat Editura politică, el a făcut din ea o impunătoare și prestigioasă Editură particulară, Humanitas, care publică de două decenii

Nicolae Breban. Foto: Aura Christi

cărți, mai ales în traducere, din rezervorul enorm al literaturii universale. Dar fostului filosof se pare că i-a rămas gândul la acel „tip” sau „gen” de carte, un fel de „jurnal filosofic” sau *aide-memoire* ce punctează travaliul obositor și adesea ingrat al unui traducător de filosofie germană. Într-un interviu pe care-l dă cu câțiva ani în urmă, la Timișoara, Liiceanu face față întrebării: „Cum veți răspunde, să zicem, la judecata de apoi, maestrului dvs., Noica, la faptul că ați trădat vocația de filosof pentru care, se părea, aveți serioase aptitudini?”, Liiceanu se justifică afirmând că jurnalele pe care le publică (și pe care prietenul său, N. Manolescu, le premiază cu mare aplomb la *România literară*), sunt de fapt un răspuns. Dl. Liiceanu – și poate și cunoscutul critic – vor să ne facă să credem că aceste „jurnale” sau „false memorii” sau ce-or fi, pot avea pretenția de a fi proză, mai știi, poate chiar roman! Nu, ambii se înșeală, noi le-am parcurs cu multă atenție; aceste cărți, scrise cu nerv, cu o certă volubilitate culturală, aducând unele date din viața unui traducător de filosofie

sau de tânăr gânditor singuratec pierdut, umilit ani la rând într-o lume de falși filosofi marxiști, fără a avea voie să-l discute pe Marx, simpli comentatori aroganți ai unor enunțuri ce veneau de la cabinetele puterii, nu, nu sunt ceea ce numim proză. Cu atât mai puțin roman. Jurnalul sau falsele memorii, ca și unele, nu puține, cărțuții care poartă arogant denotația de roman – se pare că editorii le vând mai bine! – nu sunt ceea ce se cheamă ficțiune. Or, știe orice începător, proza reală, obiectivă, creatoare, cu atât mai mult romanul, care e înainte de toate construcție, o amplă creare de personaje memorabile, începe atunci când se termină amintirile, notele biografice sau pur și simplu diversele și vioaiele, interesante adesea, observații despre cultură, politică, mentalități, istorie, matematică, logică etc. Ne pare rău s-o spunem, aici, pe această foaie albă de hârtie, multora, grăbiți, o să le pară că e vorba de o enormă platitudine, dar noi – și nu sunt singurul în estetica prozei europene care gândim astfel – credem încă o dată că romanul, nuvela sunt creatoare de viață. De tipuri, de caracte-

re – cel mai dificil lucru pe care-l poate întreprinde geniul uman – ființe vii, uneori mai prezente, mai memorabile, mai concrete decât siluetele mișcătoare din jurul nostru. Da, nu puțini scriitori și intelectuali au profitat după revoluție de interesul mare care se acorda de către editori și public jurnalelor, memoriilor, false sau nu. Au și apărut câteva, nu multe, memorabile, însă multe, foarte multe dintre acestea au fost pur și simplu denaturări ale trecutului, o harnică creare de legende personale, mistificări făcute cu mai mult sau mai puțin talent, o întreagă harababură de informații, date și evenimente care n-au făcut decât să confuzioneze și să-i zăpăcească mai mult pe cei, nu puțini, doritori de a ști, în sfârșit, *ce s-a întâmplat*. Mulți scriitori, mediocri de felul lor, dar având, ca noi toți, o vanitate incomensurabilă, s-au grăbit să folosească noul spațiu de libertate apărut atât de „brusc”, de „nesperat”, pentru a-și modifica fundamental statutul în fața colegilor și a publicului, uneori reușind să se și auto-amăgească, pozând (în scris și cu multe „argumente”, referiri la persoane dispărute sau false memorii) în ființe care au „arătat” o secretă și „viguroasă” viteză personală, o viață plină de renunțări, poate și sacrificii, în folosul „cauzei” – „cauza” rămânea, adesea, suficient de indescifrabilă sau potrivită ca un *passé-partout*, la mai multe uși! – creând un imens tam-tam mediatic, spre uluirea marelui public care afla astfel ce „figuri dârze, revoluționare și îmbibate de simțul onoarei și al sacrificiului” avusesem noi, românii! Într-o perioadă când nu puțini credeau, în țară și „dincolo”, că ne caracterizează mai degrabă lașitatea, suportând o dictatură ignobilă, grotescă, excelând mai ales într-o anume fugă de realitate, ca și într-o endemică incapacitate de o minimă solidarizare!

Jurnalul – afirmăm încă o banalitate! – chiar și unul contra-făcut e interesant când se adaugă unei opere majore, valide, acceptate de opinia publică și de critica de autoritate. El mai poate fi interesant în anumite cazuri când, deși autorul nu s-a remarcat prin alte acțiuni meritorii, descrie o experiență pe limită, cum au făcut Ion Ioanid și N. Steinhardt, cu eforturi stimabile de a nu cădea în șarje sau caricaturi de persoane și, mai ales, posedând rara calitate a obiectivității chiar și în fața unor realități sau a unor inși care contrazic în mod sfruntat logica, istoria, bunul simț și respectul față de demnitatea persoanei. □

 Fragment din *Trădarea criticii*